

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ČÍSLO 3.

ROČNÍK XV.

BŘEZEN 1934

ČÁST VŠEOBECNÁ

Redaktoři: Brig. gen. Jiří Birula a podplukovník gšt. František Pobunek.

Válečné zkušenosti a studium dějin.

„Studium polních tažení jest jediným prostředkem státi se velkým vojevůdcem a postřehnouti tajemství umění.“
Napoleon.

Světová válka, zejména její počáteční boje r. 1914, daly nám nej-různější válečné zkušenosti, a to nejen rázu taktického, ale především zkušenosti ve vedení lidí v boji. Tyto poznatky, zdá se, že nikdy nebudou dosti známy; musíme je znovu a znovu analyzovat a studovat a opět učit se tomu, co jsme již kdysi osobně zažili a prožili. Na jedné straně nám postupně mizejí z paměti a na druhé jsou mnohdy podceňovány těmi, kteří neprošli skutečnou válečnou výhní.

Myslím, že není ani potřeba obhajovati zvláštní význam válečných zkušeností pro ty, kterým je svěřeno připravovat národ k ochraně státu před nepřítelem, avšak bude snad na místě zmíniti se o tom, jak máme vůbec nazírat na své válečné zkušenosti a na studium válečných dějin a jak s nimi v míru hospodařit.

Willisen zdůrazňoval, že válčení se můžeme naučiti jen zkušenostmi; avšak co znamená vůbec zkušenost? Pravil: „Nabývám snad zkušenosti já, jenž se zúčastním té neb oné příhody, o níž jsem ani předtím ani potom, ani při věci samé vůbec nepřemýšlel, anebo ten, jenž sice snad vůbec postrádá takovéto zkušenosti, avšak ponenáhu studuje různé války, pátrá po příčinách úspěchu a dochází k poznatku, že se opakují vždy stejné výsledky, předcházela-li před nimi stejná nařízení a příčiny, a způsobem tím rozšiřuje své názory, abstrahuje obsáhlejší povšechná pravidla? Nezískává-li toliko tento, kdežto onen první nic? Teprve takovouto zkušeností si osvojuje poznatky válečné, kdežto v prvním případě zůstává nevědomcem.“ (Theorie des grossen Krieges I, 8.)

I Jomini v svém „Précis de l'art de la guerre“ poukazuje na to, že jen doprovázené zdravou kritikou, jsou válečné dějiny opravdovou školou válečnou!

Podle Napoleona taktice, pohybům vojsk, vědě inženýrské a dělostřelecké lze se naučit v přednáškách téměř tak jako geometrii. Ale vědomosti o vysokém válečnictví se získávají jedině studiem bitev velkých

vojevůdců a zkušenostmi. Není vůbec přesných a určitých pravidel. Vše závisí na charakteru, kterým příroda obdařila vojevůdce, na jeho vlastnostech, na jeho nedostatecích, na povaze vojsk, na donositeli zbraní, na ročním období a na tisícerych okolnostech, které způsobují, že případy se sobě nikdy nepodobají...

O významu válečných zkušeností se dočítáme u gen. Mangina v jeho knize „Jak se skončila světová válka“ toto: „Válečná zkušenost má nekonečnou cenu. Rozvíjí iniciativu, vůli, sebeovládání a všechny vlastnosti charakteru. Rozšiřuje inteligenci a rychlou chápavost pro situaci s tou podmínkou, že v paměti není hledána situace podobná. Konečně seznamuje s materiálem, který se nemění a je nejdražší a nejchoulostivější ze všech, to jest s materiálem lidským. Avšak zkušenost musí být doplněna studiem a přemýšlením.“

O ceně a významu studia válečných dějin jsou zajímavé názory gen. Bernhardiho a Rüstowa na jedné straně a polního maršálka Suvorova na straně druhé.

Bernhardi v svém díle „Vom heutigen Kriege“ uvádí: „Skvělé bitvy, obratnost, vytrvalost při neúspěchu, odvaha v rozhodnutích nás povznášejí a povzbuzují v nás touhu po napodobení, ovšem když máme vůbec schopnost projevovat hlubší city, což v nynější době bohužel je zjevem nikoli všeobecným. Vidíme tedy, že studium válečných dějin budí v nás hlubší city a i nadšení, které nás činí schopnými k hrdinským činům. Ono dopomáhá k rozvoji vojenských ctností a zoceluje charakter.“

Rüstow (L'art militaire en XIX siècle) je ještě přímější v svém posudku o válečných zkušenostech: „Názor, že prý teorie a studium války nemohou dát pozitivní výsledky, láká jen líné, kteří si myslí, že je možné i bez práce postupovat ve službě, když jsou geniální, a kteří ovšem tím více jsou přesvědčeni o své genialitě, čím více jsou líní.“

Suvorov rovněž vždy zdůrazňoval nezbytnost studia dějin, avšak neoddděloval od tohoto požadavku i důležitost válečných zkušeností. Proto se velmi rád vysmíval „ubohým učencům“, kteří, jak říkal, „v kanceláři lžou a v poli jsou bití“ a kteří „vojenské řemeslo znají, ale ono jich nezná“ a rád poukazoval na to, že „bitvy nelze vyhrát v kanceláři.“

*

Tím jsme zachytili několik velmi výstižných názorů jak vynikajících teoretiků, tak i vojevůdců o významu válečných zkušeností a neustálého a důležitého studia války a můžeme nyní přikročit k syntetické části tohoto stručného pojednání.

Válečné zkušenosti samy o sobě nemají ceny, nebudou-li analysovány, studovány a srovnávány, aby jich mohlo být postupně využito jak v prospěch osobní, tak i těch, kteří jsou odkázáni jen na studium válečných dějin. Spokojíme-li se jen tím nepopíratelným faktem, že jsme se účastnili války a velmi četných bojů za nejrůznějších podmínek, a nebudeme-li neustále o svých poznatcích přemýšlet, je srovnávat se zkušenostmi svých druhů a s válečnými ději minulosti, mluvit o nich a je zhodnocovat vzhledem k neustálému pokroku techniky a vývoji člověka, upadne tento náš tak drahocenný poklad v zapomenutí a naše hodnota klesne.

Cítíme-li někdy nedůvěru neb i pouhé podceňování svých válečných zkušeností od těch, kteří válkou neprošli, hledejme příčiny tohoto zřejmě bolestného zjevu. A hledající příčiny, neodsuzujme a priori jen jednu

stranu, nýbrž nahlédneme nejprve kriticky do svého vlastního nitra a snad pochopíme mnohou věc, o které jsme dosud neuvažovali.

Zdůrazňovat jen nebo poukazovati na to, že my máme dlouhou válku za sebou, a nevyvozovat z toho skutečně pozitivních a svému okolí jasných a plnocenných důsledků již nepostačí, poněvadž každé slovo v našem povolání má být podloženo skutky a doprovázeno osobním příkladem. Co z toho, když se velitel honosící se svým válečným censem a zdůrazňující na příklad důležitost bojového chování všech velitelských složek při bojových cvičeních v terénu, sám neřídí tímto požadavkem, vyvírajícím z jeho válečných zkušeností, co z toho, že zdůrazňuje neustále význam „velitelského klidu“ v boji, když sám se nikterak neovládá a ani se o to nesnaží, co z toho, že na základě svých bojových zážitků mluví o nutnosti porozumět lidské duši v boji, když sám jen brutálně zotročuje, anebo jestliže při bojových cvičeních zapomene na zajištění a dá se snadno od soupeře překvapit a pod. Tímto způsobem a jednáním jen kompromituje hodnotu svých osobních zkušeností z války a nikdy nepřesvědčí své podřízené o jejich dalekosáhlém významu.

Z toho vidíme, že nestačí jen projít válkou, nestačí jenom o tom mluvit a že je nutno o ní neustále přemýšlet, ji studovati, své zkušenosti přezkušovati a pak je přenášeti na své podřízené promyšleně a důsledně.

Je zajisté nevhodné, když velitel dává příliš najevo svou osobní hodnotu značně převyšující ostatní tým, že jeho okolí nemá žádných válečných zkušeností. Je to podobné, jako když vysokoškolák podceňuje nevzdělance, u kterého mohou být citové stránky neméně vyvinuty. Jedná-li takto, nikdy nevzbudí u nižšího snahu a obdiv, nýbrž spíše opovržení; k témuž dochází i u podřízených, kteří budou příliš zlehčováni jen proto, že neprošli bojovým křtem.*)

Válečné zkušenosti mají velikou cenu, avšak nedovedeme-li je dobře zhodnotit a jich využít a nebudeme-li se zajímat o válečnou minulost všech dob, ustrneme a snadno budeme předstiženi těmi, kteří včas porozuměli významu studia války a dobře zhodnotili zkušenosti těch, kteří válkou prošli.

To platí jak pro jedince, tak i pro celek a zde můžeme připomenouti jen klasické srovnání podplukovníka Foche, které pronesl na pařížské válečné škole před válkou:

„Rakušané před r. 1866 vedli válku, ale ničemu se nenaučili. Prušáci nebojovali od roku 1815, ale pochopili válku, i když ji nevedli; studovali ji.“ Tedy jinými slovy totéž, co vždy právem zdůrazňoval Bedřich Veliký: „Můžeme mnoho vidět, ale i nic nepochopit.“

*) Je nutno neustále přihlížeti k povaze našeho člověka, zejména naší mládeže, která je velmi ctižádostivá a dosti citlivá.